

Könül Yaqub qızı Əzimova

Azərbaycan Rəssamlar İttifaqının üzvü
konul-xfn@mail.ru

UOT: 7.73/76

**MONUMENTALÇI RƏSSAM YAQUB MEHDİYEVİN RƏNGLƏR
DÜNYASI**

Xülasə:Məqalədə monumentalçı – rəssam Yaqub Mehdiyevin çoxşaxəli yaradıcılığı haqqında məlumat verilir. İncəsənətin əsas məqsədlərindən biri insanların zövqünü oxşamaqdırsa, Yaqub Mehdiyev həm iri həcmli mozaik əsərlərində, həm kiçik ölçülü mozaik tablolarında buna tamlıqla nail olmuşdur. Rəssam həmçinin texniki cəhətdən müxtəlif təsviri sənət növlərində - qrafika, yağlı boya, xalça, mozaika - yerinə yetirilmiş portretlər, mənzərələr müəllifidir. Rəssamın əsərlərinin hər biri özündə milli məzmunun müəyyən bir zərrəsini daşıyır. Çoxşaxəli yaradıcılığı olan rəssam Yaqub Mehdiyevin istər smalta ilə, istər yağlı boya və ya qrafik əsərlərində ifadəli, plastik xəttlər əsas təsvir vasitəsinə çevrilir, rəssamın tablolarına bədii forma verir, ideya-məzmunun açılmasına xidmət edir və onun dəst-xəttini digər sənətkarların işlərindən fərqləndirir. Yaqub Mehdiyev bir insan kimi mənəvi keyfiyyətləri, rəssam kimi yaradıcılıq səviyyəsi və diapazonu, həmçinin pedaqoji paraktikası ilə seçilən rəssamlardan olmuşdur.

Açar sözlər: Yaqub Mehdiyev, yaradıcılıq, Azərbaycan incəsənəti, mozaika, monumentalçı rəssam, yağlı boya, kətan, qrafika.

Çoxşaxəli yaradıcılıq dəstixətti ilə fərqlənən, əsərlərində millilik və müasirlik tandemini bir tabloda əks etdirməyə nail olan monumentalçı rəssam Yaqub Mehdiyev (26.03.1948 – 29.03.2013) xalq rəssamı Ağa Mehdiyevin ailəsində dünyaya göz açmış böyük övaladı, dörd bacının yeganə qardaşı olmuşdur. Bakıda yerləşən “Rəssamlar evində”, rəssamların, incəsənət adamlarının əhatəsində böyüməsi nəticəsiz keçməmişdir. Y. Qaqarin adına Pionerlər Məktəbinin rəsm dərnyində də, çəkdiyi rəsmlərlə, bacarığı və istedadı ilə daima müəllimlərinin diqqət mərkəzində olmuş, orta məktəbin 8-ci

sinifini əla qiymətlərlə bitirən kimi, 1962 - ci ildə sənədlərini Əzim Əzimzadə adına Azərbaycan Dövlət Rəssamlıq məktəbinə vermiş və 1967-ci ildə buranı rəsm və rəsmxətt müəllimi ixtisası üzrə fərqlənmə diplomu ilə bitirmişdir. Bizim klassik təsviri sənət korifeylərimizdən Hafiz Məmmədovun, Mikayıl Abdullayevin, Kamil Xanlarovun tələbəsi olmuş Yaqub Mehdiyev, Səttar Bəhlulzadənin xeyir - duası ilə Moskvaya təhsilini davam etməyə getmişdir. 1967 - 1972 –ci illərdə Moskvada, Rusiyanın sənaye, monumental, dekorativ-tətbiqi sənət və interyer sənəti sahəsində ən qədim təhsil müəssisələrindən biri olan S.G.Stroqanov adına Moskva Dövlət Rəssamlıq və Sənaye Akademiyasının monumental dekorativ incəsənət (monumental dekorativ rəngkarlıq) ixtisasında təhsilini davam etmişdir. Yaqub Mehdiyev Moskvada Rəssamlar İttifaqının üzvü olmuşdur. 1975-ci ilədək Moskva Bədii Fondunda monumentalçı-rəssam vəzifəsində çalışmış və yaradıcılıqla məşğul olmuşdur. Burada bir neçə il Qeliy Mixayloviç Korjev, Vladimir Konstantinoviç Zamkov, Oleq Pavloviç Filatçev kimi görkəmli təsviri sənət ustaları ilə işləmiş, həmkar olmuşdur.

1975 – ci ildə Bakıya qayıtmış və Azərbaycan Bədii Fondunda rəssam vəzifəsində, bununla yanaşı, Bakı şəhər Tərtibat və Reklam idarəsində monumental tərtibatçı vəzifəsində çalışmışdır. 1993 - 1998 – ci illərdə Azərbaycan Ali Tətbiqi Elmlər Kollecinə “Dekorativ Tətbiqi Sənət” kafedrasında rəsm, rəngkarlıq və kompozisiya fənnlərini, 1996 – 2003 – cü illərdə Türkiyə Döyanət Vəqfi Bakı Türk Liseyində, 2002 – 2006 – cı illərdə Heydər Əliyev adına Müasir Təhsil Kompleksində təsviri sənət və rəsmxətt fənlərini, 1999 – 2001 - ci illərdə Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetinin “Rəngkarlıq” kafedrasında, 2001 – 2011 - ci illərdə isə Azərbaycan Dövlət Rəssamlıq Akademiyasının “Rəsm” kafedrasında rəsm, rəngkarlıq materialları texnologiyası, plastik anatomiya fənlərindən pedaqoji fəaliyyətini davam etdirmişdir.

Monumentalçı rəssam Yaqub Mehdiyevin yaradıcılığı daha çox mozaik mənzərə, portret, tematik janrları ilə xarakterizə edilir. O, parlaq rənglərə, müxtəlif bədii detallara müraciət edərək zəngin kompozisiya həllinə malik canlı, həyati lövhələr, əsrarəngiz mozaik tablolar yaratmışdır. Onun mozaikalarına ənənəvilik, millilik, zəriflik, həyatilik həmçinin müasirlik, sərbəstlik, optimizm hissi xasdır. İncəsənətin əsas məqsədlərindən biri insanların zövqünü oxşamaqdırsa, Yaqub Mehdiyev həm iri həcmli mozaik əsərlərində, həm kiçik ölçülü mozaik tablolarında buna tamlıqla nail olmuşdur.

Yaqub Mehdiyev Azərbaycan təsviri incəsənətində ilk növbədə monumentalçı-rəssam kimi tanınmışdır. 1975 - ci ildə Moskvadan vətənə qayıtdıqdan sonra, monumentalçı rəssam - ilk işlərindən olan M. F. Axundov adına Azərbaycan Pedaqoji İnstitutunun (indiki Bakı Slavyan Universiteti) interyerini bəzəyən “Axundov və onun müasirləri” [1, s.30] və

“Bərəkətli süfrə” (1976) mozaika ilə işlənmiş irihəcmli əsərlərini yaratmışdır. Öz dəstixətti ilə seçilən rəssamın digər irihəcmli əsərləri sırasında divar boyakarlığı olan Səhiyyə Nazirliyinin Respublika Sanitariya Maarifi Evinin interyerini bəzəyən “Təbabət elmi” (1978) əsəri kompozisiya cəhətdən çox dolğundur. Yaqub Mehdiyevin yaradıcılığının nümunələrinə mozaika-relyeflərdən Məştağada “Məhsul bayramı” (1979), Xırdalanda Ticarət Mərkəzinin eksteryerində “Azərbaycan diyarının zənginliyi” (1980), Şamaxıda “Təbiət” (1980), Astarada “Məhsul bayramı” (1981), Naxçıvan şəhərində “**Avtovağzal**” mehmanxanasının eksteryerində “Qonaqpərvərlik” (1983), Bakıda I Mikrorayon Uşaq meydançasında “Xoşbəxt uşaqlıq” (1981), Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyinin eksteryerində “Vulkan” (1985), Azneft meydanında binanın eksteryerində “Xalq və partiya birliyi” (1986), Nəqliyyat Nazirliyinin eksteryerində “Yol-nəqliyyat-sürət” (1989), Sumqayıtda yerləşən “Qarabağ” teatrının eksteryerində “Teatr dünyası” (1988) [7, s. 34] və bir çox başqa ictimai binaların xarici divarlarında, meydanların bədii tərtibatında yaxından iştirak edərək, bədii şəhər mühitinin yaradılmasına öz töhfələrini vermişdir. Şəhər mühitinin mühüm bədii aksentinə çevrilmiş bu lövhələr milli rəng duyumumuz əsasında qurularaq, incə zövq, orijinal yanaşma tərz, zəngin dekor xüsusiyyətlərlə tamaşaçını valeh edir [3, s.41].

Rəssamın müəllifi olduğu Nəqliyyat Nazirliyinin eksteryerini bəzəyən “Yol-nəqliyyat-sürət” mozaik əsərində mozaika ilə yanaşı qorelyefdən də istifadə olunmuşdur. Sanki personajlar indicə olduqları məkandan çıxaraq hərəkətə gələcəklər. Səthini sırf Azərbaycanlı tipajları bəzəyən mozaika milli geyimli uşaqlar, kəlağayılı, uzun donlu qadınlar, başında buxara papağı olan kişi obrazları ilə zəngindir. “Yol-nəqliyyat-sürət” mazaikasında nəqliyyatla əlaqədar eşşək, dəvə, araba, fayton, velosiped, avtomobil, hətta kamaz təsvir olunmuşdur. Buradakı insan tipajları isə bu nəqliyyat vasitələrinin yanında duraraq və onlarda oturmuş halda, söhbət etdikləri, zurna balaban sədaları altında rəqs edərək kimisə yola salmağa hazırlaşmaq etpində, əllərində gül dəstəsi, göndərəcəyi ərzaqla, kimisi isə oturub gözləmə halında, fikrə dalmış kimi əks olunub. Qorelyeflərin fonu isə, işıqforun rənglərinə uyğun olaraq qırmızı, sarı, yaşıl rənglərin üstünlüyü ilə, həmçinin günəşi əks etdirən sarı, havanı göy, yeri isə qəhvəyi rəngli smalta daşları ilə, kontrast həndəsi fiqurlarla tamamlanmışdır.

Yaqub Mehdiyevin Əli İbadullayevlə birgə ifa olunmuş “Xoşbəxt uşaqlıq” mozaik əsəri üfüqi istiqamətdə uşaq meydançasının ətrafında dekorativ divar təşkil edirdi. Bu kompozisiyaya daxil olan uşaq obrazları; oynayan, top dalınca qaçan, bulaq suyu içən, yaşıl çəmənliklər uzanmış, kimisi rəqs edən, kimisi nəfəs aləti çalan tərzdə təsvir olunduğu mühit, uşaq meydançasını daha da bəzəyir və zənginləşdirirdi. Səksəninci illərdə bu cür

əsərlər mahiyyət etibarilə küçə və meydanlarda, bağlarda gündəlik sosial həyatın inkişafına təkən verəcək şərait yaradılmasından irəli gəlirdi.

Rəssamın diqqətçəkən iri həcmli əsərləri arasında heykəltəraş Hüseyn Haqverdiyevlə birgə yaratdığı Azərbaycan Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyinin eksteryerində “Vulkan” relyef – mozaikası olmuşdur. Yer mantiyasının aralanmasını əks etdirən və kosmik təsvirlərlə tamamlanan bu kompozisiyanın hündürlüyü 27 metrdir. Maksimum dərəcədə ifadəli şəkildə həll olunmuş kompozisiya vulkanın mahiyyətini çox real şəkildə əks etdirir. Burada isti lavanın obrazlı ifadəsi, vulkanın yuxarıya doğru hərəkəti, rənglərin birləşməsi, üçölçülü kompozisiya yaradan çıxıntıların vulkan püskürməsi, qaynayan qabarcıqları təsvir edən dəyirmi dəliklər binanın memarlıq görünüşünə uyğun şəkildə həll olunmuşdu. Bu kompozisiyanın dam səviyyəsindən yuxarı qaldırılması təsadüfi deyildi, beləki vulkan püskürməsi adlanan vulkanik lavanın atılması ilə əlaqədar idi. Binanın məkanını formalaşdırmaq üçün yeni üsulların axtarışında tapılan rənglərin, eləcə də həcmə özünəməxsusluğu uğurlu bir sənət əsəri ərsəyə gətirmişdir.

Yaqub Mehdiyevin yaradıcılıq nümunələrindən biri də Naxçıvan şəhərində “**Avtovağzal**” [8] mehmanxanasının eksteryerini bəzəyən “Qonaqpərvərlik” mozaikasıdır. Azərbaycan xalqının qonaqpərvərliyini tərənnüm edən bu mozaika rəssamın bəzi iri həcmli əsərlərindən fərqli olaraq (“Təbabət elmi”, “Azərbaycan diyarının zənginliyi”, “Xoşbəxt uşaqlıq”, “Xalq və partiya birliyi”, “Vulkan” hazırda qalmayıblar) hal-hazırda mehmanxananın fasadını bəzəyir. Kompozisiya stilizə edilmiş milli “buta” elementi ilə əhatə olunmuşdur. “Buta” göy qurşağı rənglərindən ibarət olub, qadının yaylığının bükülməsində sanki təkrar olunur. Mozaika rəng etibarilə aydın səmanı, bolluğu, qonaqpərvəliyi tərənnüm edir. Təsvirin miqyasının nəzərə alınmasının düzgünlüyü, eləcə də rəng tonlarının hesabına məkanın dərinliyinin mərkəzdə daha tünd və daha dərin rəngdən, divar sahəsinin kənarlarına qədər işıqlaşaraq düzülməsi bir növ bütün kompozisiyaya həcm verir.

Monumentalçı rəssam Yaqub Mehdiyev yaradıcılığı dövrü kiçik həcmli mozaikalar da işləmişdir. Mövzu müxtəlifliyi içərisində “Qədim şəhər” (1975), “Abstrakt” (1979), “Nənə” (1979), “Güllər” (1980), “Əks” (1980), “Düşüncələr” (1982), “Ağbəniz” (1982), “Gözəl” (1984), “Portret” (1985), “Nar” (1982), “Milli geyimli qız” (1987), “Qönçə” (1987), “Səhər” (1988), “Şairə” (1989), “Arzular” (1990), “İntizar” (1994), “Aşiq və məşuq” (1995), “Böyük partlayış” (1996), “Aylı gecə” (1997), “Axşamüstü” (1999), “Zöhrə dan ulduzu” (1999), “Ana” (2000), “Örpəkli qadın” (2000), “Buta” (2005) diqqətçəkəndir. Bu əsərlərdən biri də “Rəqs”dir (1975). Kiçik ölçülü smalta daşlarından yonulub, yığılmış bu rəngarəng əsərdə sanki çalarların rəqsi həkk olunub. Hərəsi bir hiss, bir

əhval-ruhiyyənin rəmzi olan rənglər [2, s. 167]. Rənglərin bir-biri ilə tandemindən yaranan sərhəd cizgilərində İnsan fiqurlarını ayırd etmək olur. Ritmik bir melodiyada rəqs edən duetin cizgiləri bir xülya kimi göz önündə canlanır. Çılalannmış xırda modullu smaltaların səthinə işığın düşmə bucağına görə də, bu əsərdə rəqs edənlərin fiqurları sanki hərəkətə gəlir.

Qadın, ana, məhəbbət mövzulu mozaik əsərlərə monumentalçı rəssamın kiçik ölçülü əsərlərindən “Aşiq və məşuq”, “Ana”, “İntizar”, “Örpəkli qadın”, “Çayda”, “Düşüncələr”, “Əks”, “Gözəllik”, “Görüş”, “Gözəl”, “Gözəlçə”, “Güzgülü”, “Könül”, “Kuzəli qız”, “Qəzəl”, “Məhəbbət”, “Milli geyimli qız”, “Nar”, “Nənə”, “Portret”, “Sevgi”, “Sevgililər”, “Şairə”, “Təmizlik” tərənnüm edir. Xətlərin dili incəsənətin ən zəngin və çox ifadəli dilidir [6, s. 46]. Xırda modullu “Analıq” mozaikasında ananın ətrafındakı kəlağayı ay para təşkil edir. Göy, qırmızı, yaşıl isə Azərbaycan bayrağının rənglərini simvolizə edir. Haşiyədə həmin rənglər təkrarlanır. Bu əsərlərdə bəzən kontrast, bəzən isə kiçik smalta daşlarının rəng etibarilə bir-birinə mülayim keçidi, rəssamın yaradıcılığında müxtəlif forma, ideya, ifadə dili, zəriflik və eyni zamanda güclü, əzimkar qadın obrazlarının xüsusi bir yer tutduğunun şahidi oluruq. Obrazlar qara qaşlı, qara gözlü, onların zahiri görünüşü, məsumluğu, incə, lirik plastikası Azərbaycan qızlarına, qadınlarına xas olan milli xüsusiyyətləri realist bəzən isə abstrakt səpkidə, həmçinin bir qədər ümumiləşdirilmiş formada əks olunmuşdur. Miili ornamentləri, yalnız bizlərə aid cizgiləri ilə seçilən bu kompozisiyaları mozaik gözəllər də adlandırmaq olar. Mərhum Turqut Ozalın (Zemfira Verdiyeva Qadınlar cəmiyyətinin yolu ilə 91-ci ildə) ailəsinə hədiyyə verilmiş əsər də bu mövzudadır. Çox maraqlı, orijinal bir texnikası olan mozaikani, müqayisə etsək - xalça ilmə - ilmə ərsəyə gəlibsə, burda isə kiçik smalta daşları yığılır və yekun mənzərə alınır. Belə xırda modullu mozaikalar işləyərkən bir dəfəyə, necə deyərlər bir nəfəsə yığıb (əgər qalib qurusa smalta palçığa batırıla bilmir), daşları bir-bir tapıb, xüsusi alətlə doğrayıb, qammaya-koloritə görə uyğunlaşdırmaq rəssam üçün böyük məsuliyyət tələb edirdisə belə, Yaqub Mehdiyevin əsərləri özünə məxsusluğu ilə həmişə seçilən olmuşdur. İşin çətinliyinə baxmayaraq burada bir bədahətənlilik, ekspromtluq olmasının müəyyən üstünlükləri, rəssamın əlinin hərərəti, sanki hər bir mozaikasında hiss olunur. Smalta daşlarının hətta müstəvinin üzərində cürbəcür bucaqlara dönməyi, tərənəməyi də işığı əks etdirəndə bərq verməyinin də müəyyən estetik keyfiyyəti var. Bu material sudan, yağışdan, turşudan, soyuqdan qorxmur.

“Böyük Partlayış” (1996), “Aylı gecə” (1996), “Burulğan” (1993), “Çiçəklən badam ağacları” (1990), “Ekologiya” (1996), “Kainat” (1997), “Sonsuzluq” (1996), “Zöhrə dan ulduzu” (1999) kosmik mövzulu əsərlərində rəssam fosfordan istifadə etmişdir. “Ekologiya” əsərində

metallaşmış mumiya təbiəti əks etdirir. Yer, ağac hətta torpaq da metallaşmış. Smalta ilə işlənmiş bu kiçik modullu əsərlərdə cürbəcür qammalardan istifadə materialın üstünlüklərini açmağa imkan vermişdir.

Mozaika indiki zamanda, müasir dövrdə öz mahiyyətini itirməyib, dirçələn sənət növlərindən biridir. Milli ideologiya üzrə yeni sənət əsərləri yaratmaq imkanı bu texnikada çox genişdir.

Maraqlıdır ki, sənətin bu növünə xas olan monumentallıq, bəzən isə dekorativlik rəssamın dəzgah yaradıcılığına da sirayət etmişdir. Onun dəzgah incəsənəti sahəsində yaratdığı əsərlər də monumental kompozisiyalar kimi yaradıcılığında mühüm yer tutur. Bu fikir digər mütəxəssislərin tədqiqatlarında öz təsdiqini tapır. “Monumental-dekorativ rəngkarlıq sahəsində uzun illərlə çalışmış rəssam, respublikanın şəhər və rayonlarını bəzəyən bir çox monumental-dekorativ əsərlərin müəllifi olmuş, daha çox ictimai binaların, park və xiyabanların, ticarət və iaşə müəssisələrinin interyer və eksteryerlərində mozaika texnikasında iri həcmli pannolar yaratmışdır. Bununla yanaşı rəssamın zəngin yaradıcılıq irsində divar, dəzgah portret və mənzərə rəngkarlığına, xalçaçılıq sənəti nümunələrinə də rast gəlmək mümkündür” [9]. Yaqub Mehdiyevin əlinin zəhməti olan daha bir iri həcmli əsəri Tariel Bəşirovla həmmüəllif olduğu, həndəsi və nəbati ornamentli, portretlərlə zəngin, həmçinin süjetli, tariximizi və müasirliyimizi eyni zamanda özündə əks etdirən, ipəklə toxunulmuş - “Azərbaycan ulduzları” xalı-pərdəsidir. 150 kvadratmetrlik xalı-pərdə 1998-2012-ci illərdə Şıxəli Qurbanov adına Musiqili Komediya Teatrının səhnəsini bəzəmişdir. Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinin 2012-ci ildə gördüyü işlər barədə hesabatının “Muzey işi və qeyri-maddi mədəni irs” bölməsində Azərbaycan Dövlət Musiqili Teatrında aparılan əsaslı təmir və yenidənqurma işləri ilə əlaqədar, teatrın səhnəsini bəzəyən “Azərbaycan ulduzları” adlı pərdə-xalça [4, s. 17] Lətif Kərimov adına Azərbaycan Xalçası və Xalq Tətbiqi Sənəti Dövlət Muzeyinə (indiki Milli Xalça Muzeyi) verilməsi barədə məlumat verilmişdir.

Monumentallıq və dekorativlik xüsusiyyətləri əksər monumentalçı-rəssamların dəzgah yaradıcılığında özünü büruzə verir. 1970-80-cı illərdə yağlı boya ilə çəkilmiş əsərlərindən “Nahar fasiləsi” (1972), “Düşüncələr” (1974), “Gənclik” (1974), “Neftçinin portreti” (1980), “Dostum” (1981), “Buruq qazanlar” (1982), “Nümayiş” (1982), “Cüdoçularımız” (1983) əsərlərini misal göstərmək olar. Bu əsərlərin hər birində rəssamın vahid məkan yaratmaq, mürəkkəb kompozisiyalı, çoxplanlı rəsm əsəri qurmaq, rənglərin balansına nail olmaq bacarığı özünü qabarıq şəkildə göstərir [5, s. 4]. “Gənclik” (1974) mövzulu tablosunda rəssam rəqs əks etdirmişdir. Y.Mehdiyevin sözü gedən tablosunda müşahidə edilən dekorativ təsvir formaları transmilli şəhər mədəniyyətini əks etdirir. Y.Mehdiyevin rəqs

səhnəsinin əks olunduğu “Gənclik” əsərinin süjet və kompozisiya xüsusiyyətlərinə diqqət yetirək. Yağlı boya ilə işlənmiş bu tabloda bir qrup gəncin işdən sonrakı məşğuliyyəti, asudə vaxtını səmərəli keçirməsi səhnəsi təsvir edilmişdir. Əsərin ümumi quruluşunda, ideya-bədii qayəsində ötən əsrin 80-cı illərində sovet təsviri sənətində gənclərin həyat tərzinin realist bədii vasitələrlə, tematik üslubda ifadə olunmuşdur. Ümumən kompozisiyaya gənclik duyğularından qaynaqlanan nikbin ruh hakimdir. Yaqub Mehdiyevin məhz bu zamanın məhsulu olan “Gənclik” tablosu həmin dövr üçün aktual təsir bağışlayan yenilikçi xüsusiyyətləri ilə yadda qalır. Yaqub Mehdiyev bu əsəri ilə Moskvada “Ümumittifaq sərgi”də iştirakçı olmuşdur. Ümumiyyətlə yaradıcılıq stajı 1966 – cı ildən başlayan rəssam, həyatı boyu müxtəlif respublika və keçmiş ittifaq sərgilərində - Rusiyada, Ukraynada, Litvada yaradıcılıq simpoziumlarında əsərləri ilə müntəzəm iştirak etmiş, əsərləri sərgi – kataloglarında nəşr olunmuşdur. 1991 – ci ildə isə “20 Yanvar” şəhdlərinin ildönümünə həsr olunmuş açıq müsabiqənin diplomuna layiq görülmüşdür.

Qrafik əsərlərində əsasən portret işləmiş rəssam, “Toy” (1976) əsərində fərqli olaraq bəy və gəlini bütün qaməti ilə təsvir etmişdir. Gəlin başında ağ duvağı, gözlərini aşağı dikərək əlini bəyə uzadıb. Yalnız cizgiləri çəkilmiş gəlinin uzun ətəyinin və uzun qollu dirsəkdən enlənən koftasının qolları bu qrafik əsərin yaradıldığı dövr üçün çox aktual, dəbli gəlin toy geyimidir. Bəyin geyimi dəbli üçlük kostyum [10, s.3], gəlinin geyimi ilə uyğun baxılır və onlar bir-birlərini çox gözəl tamamlayırlar. Kağız üzərində tuşla işlənilmiş əsərdə çox güman ki, rəssam özü və xanımını əks etmişdir. Rəssamın qrafik əsərində siluetin ifadəliliyinə, rəsmnin sərrastlığına, incəliyinə və plastikliyinə xüsusi diqqət yetirilmişdir.

Rəssam professional yaradıcılığı boyu qrafikada “Avtoportret” (1978), “Rəssamın atası. Xalq rəssamı Ağa Mehdiyev” (1991), “Qızımın portreti” (1998), “Könül” (1998), “Balaca Könül” (1979), “Rəssamın qızı Fərəh” (1991), “Portret” (1998), “Rəssamın xanımı” (1989), “Rəssam düşünərkən” (1998), “Azərbaycan ulduzları” xalı-pərdəsində dahi şairlərimiz Nizami Gəncəvi və Məhəmməd Füzuli, Azərbaycan peşəkar vokal sənətinin banisi Bülbül, Azərbaycanın müasir peşəkar musiqi sənətinin banisi Üzeyir Hacıbəyli, böyük bəstəkarlar Müslüm Maqomayev, Qara Qarayev, Fikrət Əmirov, dirijor və bəstəkar Niyazi, Azərbaycanın ilk peşəkar qadın müğənnisi Şövkət Məmmədova, Azərbaycan dramaturgiyasının banisi Mirzə Fətəli Axundzadə, şair-dramaturq Hüseyn Cavid, yazıçı, “Molla Nəsrəddin” ədəbi məktəbinin banisi Cəlil Məmmədquluzadə, dramaturq, yazıçı, şair Cəfər Cabbarlı, eləcə də Azərbaycan peşəkar teatr sənətinin banilərindən Hüseyn Ərəblinski, görkəmli aktrisa Mərziyyə Davudova və məşhur aktyor Mirzəağa Əliyevin portretləri (1995), yağlı boya ilə “Dədə Qorqud” (1999), “Ümumillik Lider

Heydər Əlirza oğlu Əliyev” (2000), “Milli Aviasiya Akademiyasının rektoru Akademik Arif Mir Cəlal oğlu Paşayev” (2007), “Mustafa Kamal Atatürk” (2000), “Akademik Soltan Mehdiyev” (2000), “Professor Söhrab Mehdiyev” (2000), “Professor M.S.Salahov” (2001), “Nizami Gəncəvi” (1999), Bakı Dövlət Universitetinin Tarix muzeyində saxlanılan “Azərbaycan Demokratik Respublikasının banisi Məmməd Əmin Rəsulzadə” (2000), BDU-nun keçmiş rektorlarının sillilə portretləri; “Professor Vasiliy Razumovski”, “Professor Vladimir Yelpatyevski”, “Professor Şəfaət Mehdiyev”, “Professor Tağı Şahbazi”, “Professor Yusif Məmmədəliyev”, “Professor Yəhya Məmmədov”, “Professor Mirabbas Qasimov”, “Professor Maqşud Məmmədov”, “Professor Şamil Əliyev”, “Professor Sergey Davidenko”, “Professor Firudin Səməndərov”, “Professor Faiq Bağırzadə”, “Professor Məmmədkazım Ələkbərli”, “Professor Mehdi Əliyev”, “Professor Cəbrayıl Ələsgərov”, “Professor Aleksandr Qulyayev”, “Professor Əziz Əliyev”, “Professor Cəfər Xəndan”, “Professor Abdullah Qarayev” (2000), “Avtoportret” (1993), “Dostum” (1981), “Neftçinin portreti” (1980), mozaikada “Portret” (1986), “Nənə” (1979), “Düşüncələr” (1982), “Qadın portreti” (1983), “Könül” (1993) və s. bu kimi hər biri özünəməxsusluğu ilə seçilən, texniki cəhətdən müxtəlif təsviri sənət növlərində yerinə yetirilmiş portretlər müəllifidir.

Yaqub Mehdiyevin kompozisiyası əlvan rəng həllinə malik “Güllər” (1988), “Xarı bülbül” (1999), “Buket” (1994), “Qızıl gül” (1994), “Günorta” (1991), “Çovğun” (1995), “Dağlar” (1997), “Lahıca qış” (1999), “Lahıç” (2000), “Sübh çağ” (2005), “Cıgırlar” (1996), “Aylı gecə” (1995), “Qızıl payız” (1995), “Dağlarda yağış” (1998), “Kənddə” (2000), “Qırat” (2000), “At dayçası ilə” (2000), “Gəzinti” (2000), “Qış” (2003), “Payız” (2004), “Mənzərə” (2005), “Lahıç” (2008) və digər təbiət mövzulu yağlı boya ilə işlənmiş əsərləri maraqlı kolorit ahəngdarlığı əmələ gətirir. Təbiət mövzulu bu tablolarla ziqzaqlı çaylar, dağların şiş uclarını çevrəsinə almış buludlar öz əksini tapır. Coşub – daşan çay, küləyin buludları qovması, ümumiyyətlə təbiətin şıltaqlığı çox həyati təsvir olunmuşdur. Diyarımızın ən mənzərəli məskənlərindən olan Lahıç qəsəbəsi çəkilmiş tablolarla, rəssam bu gözəl guşənin zəngin təbiətini müxtəlif fəsillərdə necə yaraşığa gəlməsini, Qafqaz sıra dağlarının silsiləsinin əsas hissəsini təşkil edən Baba dağında qarın, Girdiman çayının axarının izi ilə günəş işığında bərq vuran çay daşlarının parıltısının şahidi oluruq.

Hər hansı bir sənət əsəri, rəssamın onun ətrafında dünyaya, insanlara, təbiətə və onu həyacanlandıran hadisələrə dair özünəməxsus hekayəsidir [11, s. 149]. Rəssamın əsərlərinin hər biri özündə milli məzmunun müəyyən bir zərrəsini daşıyır. Çoxşaxəli yaradıcılığı olan rəssam Yaqub Mehdiyevin istər smalta ilə, istər yağlı boya və ya qrafik əsərlərində ifadəli, plastik xətlər əsas təsvir vasitəsinə çevrilir, rəssamın tablolarına bədii

forma verir, ideya-məzmunun açılmasına xidmət edir və onun dəst-xəttini digər sənətkarların işlərindən fərqləndirir. Yaqub Mehdiyev bir insan kimi mənəvi keyfiyyətləri, rəssam kimi yaradıcılıq səviyyəsi və diapazonu, həmçinin pedaqoji praktikasını ilə seçilən rəssamlardan olmuşdur. Heydər Əliyev adına Müasir Təhsil Kompleksində 2009 – cu ildə baş tutmuş “3 Nəsil” adlı fərdi sərgisində qrafik əsərləri, kiçik həcmli mozaikaları, yağlı boya ilə çəkilmiş tabloları rəssamın yaradıcılığının müəyyən dövrünü əhatə etmişdir. Yaqub Mehdiyevin əsərləri Azərbaycan Rəssamlar İttifaqının fondunda, Azərbaycan Milli İncəsənət Muzeyində, Azərbaycan Dövlət Rəsm Qalereyasında, həm respublikada, həm də xaricdə şəxsi kolleksiyalarda saxlanılır.

Yaqub Mehdiyev kolleqalarına və dostlarına sadıq dost, pedaqoji fəaliyyətində tələbələrə yoldaş, həyat yoldaşına sirdaş, iki övladına sevimli ata, altı nəvəsinə ən yaxşı baba və ümumiyyətlə onu tanıyanların həyatında xoş xatirələrlə dolu bir iz qoymuş insan olmuşdur.

Şəkil 1

Şəkil 2

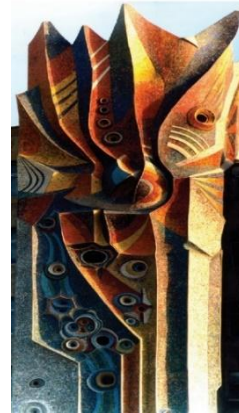
Şəkil 3

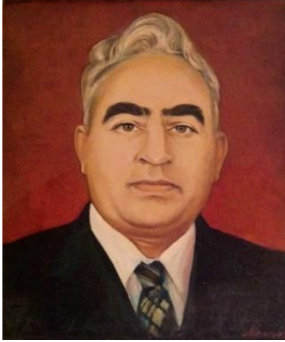
Şəkil 4

Şəkil 5

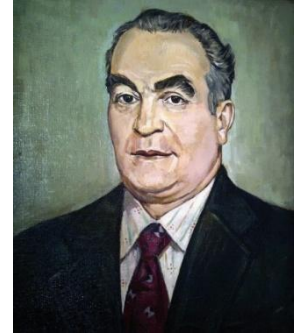
Şəkil 6

Şəkil 7

Şəkil 8

Şəkil 9

Şəkil 10

Şəkil 11

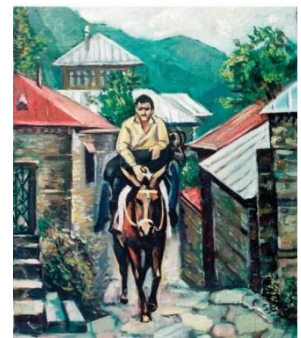
Şəkil 12

Şəkil 13

Şəkil 14

Şəkil 15

Şəkil 1. “Örpəkli qadın”. 36x32. Mozaika-smalta. 2000. (Şəxsi kolleksiyada).

Şəkil 2. “Ana”. 25x25. Mozaika-smalta. 2000. (Şəxsi kolleksiyada).

Şəkil 3. Xırdalanda Ticarət Mərkəzi. Eksteryer. “Azərbaycan diyarının zənginliyi” (1980). 80 m². Fragment. Mozaika - smalta. 1980

Şəkil 4. Naxçıvan şəhərində “**Avtovağzal**” mehmanxanası. “Qonaqpərvərlik”. Eksteryer. 80 m². Mozaika-smalta. 1983

Şəkil 5. Milli Xalça Muzeyi. “Azərbaycan ulduzları” xalı-pərdəsi. Xalı-pərdə. 150 m². 1995

Şəkil 6. Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi. Eksteryer. “Vulkan”. 580 m² Mozaika-smalta. (1985)

Şəkil 7. “Akademik Soltan Mehdiyev”. 53x43. Kətan/yağlı boya. 2000. (Şəxsi kolleksiyada).

Şəkil 8. “Dədə Qorqud”. Türkiyə Dəyanət Vəqfi Bakı Türk Liseyi. 76x76. Kətan/yağlı boya. 1999

Şəkil 9. “Professor Söhrab Mehdiyev”. 53x43. Kətan/yağlı boya. 2000(Şəxsi kolleksiyada).

Şəkil 10. “Könül” 24x34. Kağız-tuş. 1998. (Şəxsi kolleksiyada).

Şəkil 11. “Qızıl gül”. 56x37. Karton/ yağlı boya. 1994. (Şəxsi kolleksiyada).

Şəkil 12. “Rəssamın atası. Xalq rəssamı Ağa Mehdiyev”. 23x20. Kağız-tuş. 1991. (Şəxsi kolleksiyada).

Şəkil 13. “Qış”. 79x79. Kətan/yağlı boya. 2004. (Şəxsi kolleksiyada).

Şəkil 14. “Günorta”. 30x61. Kətan/yağlı boya. 1991. (Şəxsi kolleksiyada).

Şəkil 15. “Kənddə”. 35x42. Kətan/yağlı boya. 2004. (Şəxsi kolleksiyada).

Ədəbiyyat:

1. “Azərbaycan memarlığı və incəsənəti tarixi və nəzəriyyəsi”. Məqalələr toplusu. Bakı – Elm. 1996.
2. Hacıyeva Məhbubə. “Lahic nağıllı dünyam”. “Kövsər” nəşriyyatı. Bakı – 2013.
3. Qaraşlı D., Barat. E. “Azərbaycan ziyalıları”. “AfpoliqrAF” mətbəəsi. Bakı-2015.
4. Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinin 2012-ci ildə gördüyü işlər barədə Hesabat. “Muzey işi və qeyri-maddi mədəni irs”. 2012.

5. Respublika qazeti. 14 noyabr . Bakı -2012.
6. Verdiyev Əli “Dəzğah rəngkarlığı”, “İşıq” nəşriyyatı, Bakı 1998.
7. “Zəka”. Elmi-metodiki jurnal. “MTK”nın nəşriyyatı. Bakı-2009/№1.
8. <http://turizm.nakhchivan.az/index.php/mehmankhanalar>
9. http://www.academia.edu/28191897/%C4%B0brahimov_Telman_%C4%B0smay%C4%B1_o%C4%9Flu_MONUMENTAL%C3%87I_R%C6%8FSSAM_YAQUB_MEHD%C4%B0YEV%C4%B0N_YARADICILI%C4%9EI
10. Амфилохиева Е.В., «Изобразительное искусство», «Издательство «Эксмо», Москва 2012.
11. Баррингтон Барбер. «Полный курс рисования. От азов к вершинам мастерства!». ИД «Владис». Ростов н/Д – 2014.

Azimova Konul

World of colors by muralist Yagub Mehdiyev

Keywords: Yagub Mehdiyev, creativity, Azerbaijani art, mosaic, muralist, oil painting, canvas, graphics.

The article provides information about the multifaceted work of the muralist Yagub Mehdiyev. If one of the main goals of art is to give people pleasure, then Yagub Mehdiyev fully achieved this both in large-scale mosaic works and in small-scale mosaic paintings. The artist is also the author of portraits and landscapes made in various technical forms of fine art - graphics, oil paints, carpets, mosaics. Each work of the artist has a certain share of national content. In the multifaceted art of Yagub Mehdiyev, whether in smalt, oil paint or graphics, expressive, plastic lines become the main means of depiction, give the artist's paintings an artistic form, serve to reveal the ideological content and distinguish his handwriting from the works of other artists. Yagub Mehdiyev was one of the artists distinguished by his moral qualities as a person, the level and scope of creativity as an artist, as well as his teaching practice.

Азимова Кенуль

Мир красок художника-монументалиста Ягуба Мехтиева

Ключевые слова: Ягуб Мехтиев, творчество, Азербайджанское искусство, мозаика, художник - монументалист, картина маслом, холст, графика.

В статье представлена информация о многогранном творчестве художника-монументалиста Ягуба Мехтиева. Если одной из главных целей искусства является доставлять людям удовольствие, то Ягуб Мехтиев в полной мере достиг этого как в крупномасштабных мозаичных работах, так и в мелкомасштабных мозаичных картинах. Художник также является автором портретов и пейзажей, выполненных в различных технических видах изобразительного искусства – графике, масляных красках, коврах, мозаике. В каждом произведении художника есть определенная доля национального содержания. В многогранном творчестве Ягуба Мехтиева, будь то в смальте, масляной краске или графике, выразительные, пластические линии становятся главным средством изображения, придают картинам художника художественную форму, служат раскрытию идейного содержания и отличают его почерк от произведений других художников. Ягуб Мехтиев был одним из художников, отличавшихся своими нравственными качествами как личность, уровнем и размахом творчества как художник, а также своей педагогической практикой.